

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . . . 5.— „
četrt leta . . . . . 2:50 „
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
. . . . . dvakrat . . . 12 „
. . . . . trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovarisa“ izide dne 7. aprila 1916.

Ob koncu prvega četrtletja t. l. prosimo vse cenjene naročnike in naročnice, naj poravnajo našemu listu nasproti svoje gnotne dolžnosti! Vse tiste pa, ki stoje še izven naših vrst, vabimo, naj stopijo v naš krog in nas podpró z naročitvijo in razširjanjem našega lista! V medsebojni podpori in v skupnem delu je bodočnost slovenskega šolstva in učiteljstva!

Srednjeevropska učiteljska zveza.

Proden zagledajo te-le vrstice beli dan, se bo skoro gotovo že izvršilo posvetovanje zastopnikov učiteljstva centralnih dveh držav, to je Nemčije in Avstrije, ki je namenjeno na dan 25. marca v Breslavi. Na to posvetovanje se snidejo sedaj le zastopniki »Nemškega centralnega učiteljskega društva« (iz Nemčije) in »Nemško-avstrijske učiteljske zveze«.

Predsednik »Nemškega centralnega učiteljskega društva«, tovariš Röhl v Berlinu, je v glasilu tega društva, v »Deutsche Schule«, obelodanil simpatično pisan članek o pomenu in namenu te zveze. Konec članka se glasi: »Deželna učiteljska društva Nemčije in Avstro-Ogrske« ustanove »Srednjeevropski odbor učiteljskih društev«. Ta ima nalogo, da skupno življenje srednjeevropskega prebivalstva s poukom in poučevanjem ljudstva zbuja in krepi in medsebojno razmerje društev čvrsteje zveže. Odbor obstoji iz okroglo 40 članov, ki jih volijo deželna učiteljska društva.

Misel — ki ni nova — je sama na sebi prav dobra, in vsak pravi človekoljub, vsak pravi učitelj, ki ima smisel za pravo

¹ Članek objavimo v eni prihodnjih številkih »Učit. Tovarisa«. Op. pisca.

človeško vzgojo, mora to misel prav srčno pozdraviti; to je korak, ki nas mora dovesti prej ali slej do lepše prihodnosti.

Glasi »Nemško-avstrijske učiteljske zveze«, »Deutsch-österreich. Lehrer-Zeitung« — ki v svoji letošnji 5. številki prinaša prav dobro pisan članek izpod peresa starega bojevnika Jessena, kjer je dokaj zgodovine nanizane o sličnih poizkusih, kakor ga navaja tovariš Röhl — se ne ogreva posebno za to idejo ter navaja kot glavni zadržek za uspešno delovanje te zveze mnogojezičnost naše Avstrije, češ, delegatje se ne bodo mogli razumeti na sestankih, posebno tedaj ne, če se pritegnejo v to zvezo še naši bojevniki — Bolgari in Turki. — Iz ravnokar omenjenega članka, ki nosi naslov »Ein weitausgreifender Einigungsgedanke«, pa prav lahko posnamemo, da glasilu »Nemško-avstrijske učiteljske zveze« ne diši posebno načrt tovariša Röhlja, zakaj med vrsticami tega članka se jasno kaže, da izgube pri eventualni izvedbi take zveze avstrijski nemški učitelji svojo veljavo in da bodo vselej preglasovani od svojih slovenskih delegatov. In potem je njih hegemonija izgubljena, zakaj Nemcev v Avstro-Ogrski monarhiji je le 25%.

Ako abstrahiramo vse te predbojne strahove in ako se postavimo na edino pametno stališče, da mora po vojni izginiti vsak do sedaj pogosto prav umetno uprizorjen narodnostni boj — zakaj upamo, da nas bo po vojni sklenjeni mir vendar našel na edino pravem stališču, da se vsak narod razvijaj po svoji individualnosti na podlagi materinega jezika — moramo tolo pozdravljati na dan 25. marca sklicano posvetovanje o ustanovitvi »Srednjeevropske učiteljske zveze«.

Voja nam bo pač zasekala jako globoke rane, ne le na človeški eksistenci in gospodarskem polju, temveč še globlje na duševnem polju. Čim prej bo človeštvo te rane zacelilo, tem bolje bo za njega. — In ravno tej »Srednjeevropski učiteljski zvezi« bo pač pripadala v veliki meri naloga pospešiti celjenje teh zadanih ran. Zakaj tu si bomo pač lahko podali k vzajemnemu delu roke, da bomo tudi lahko uravnali naše šolstvo, t. j. šolstvo slovenskega naroda, po onih načelih, po onih nazorih in vzorih, ki so jih veliki narodi, pred vsemi pač nemški narod, spoznali za dobre ter

njegovi zibelji so ga obdarile rojenice s pesniškim poletom, bistroumnostjo in milosrčnostjo. S temi darovi je tešil pokojnik vse svoje žive dni — svojemu bližnjemu gorje, mu otril s svojo požrtvovalno, nesebično delavnostjo in s svojo milosrčnostjo pekoče solze raz bolna lica.

Kruta usoda ga je določila za učiteljski stan. Maturiral je leta 1874. v beli Ljubljani in je prišel pred 41 leti v belokranjsko metropolo — v starodavni Črnomelj — kot nadebudni mladenič, poln najlepših idealov. Izpit usposobljenja je napravil leta 1876. in je bil definitivno nameščen leta 1878. v Črnomlju.

Tu je dobil tovariša, pokojnega Jeršiča. Z njim je delil kot zvest kolega vse udarce težkega učiteljskega stanu. Bil je svojemu predpostavljenu kolegi vedno veren tovariš brez zavisti, brez sebičnih namenov do njegove smrti. Baš v črnomeljskem učiteljstvu je videlo belokranjsko učiteljstvo najlepši zgled kolegijske in medsebojne vzdržljivosti.

Od prvega dne pa do konca dolgih 41 let službovanja je deloval pokojnik kot odgojevalec mladine in izobraževalec naroda na ljudski šoli v Črnomlju po geslu:

šolstvu in njega razvoju najprimerneje. Na ta način stopimo tudi mi slovenski učitelji v areno svetovnih nazorov, da ne bomo tavalji še v temi onih srednjeveških nazorov, ki je z njimi, žalibog, še prepoznano ravno slovensko šolstvo, ko vidijo razni s šolstvom v najožjem stiku se nahajajoči faktorji v šoli te osebo učiteljevo, a ne njega dela; ko sodijo delo najboljših učiteljev po osebi, a ne po uspehih!

Sicer smo imeli slovanski učitelji širrom naše drage monarhije že dokaj let slično učiteljsko zvezo, a ker so gotovi faktorji videli v tej zvezi vse drugo, samo tega ne, za kar je bila zveza ustanovljena, se ni mogla pospeti do tiste veljave, do tistega dela, do katerega bi se lahko tako po svojih načelih, kakor tudi po kakovosti izvoljenih delegatov.

V upanju, da dobi ravnokar se snujoča »Srednjeevropska učiteljska zveza« življenske moči, kličemo novovoljenemu pripravljalnemu odboru: Na delo! Živel!

Ivan Šega.

Učiteljstvo in vojna.

Dopis iz Istre.

Tu mislim specialno na učiteljstvo ljudskih šol v Istri, ki mu tudi — sam pripadam.

Krvava borba, ki jo bijejo narodi Evrope, je pretresla ves svet, je omajala temelje mnogim državam in deželam, uničila nešteto rodovin in poedincev. Tudi učiteljstvo Istre občuti — kakor ne bolj noben drug stan — pretežno breme, ki mu ga je naložila ta nesrečna doba na šibke rame. Kraj vsega tega hoče to učiteljstvo nadalje storiti vse in tudi sebe žrtvovati za cesarja in domovino. S ponosom omenjam, kako se je z najvišjih mest priznala učiteljstvu velika požrtvovalnost v borbi za pravično stvar. Rekli so nam celo, da smo se pokazali vredne tistega pruskega učitelja, ki je največ pripomogel k zmagi pri Metz in Sedan . . .

Tako sodijo o nas naši najvišji poglavarji na gosposkem Dunaju.

Avstrijski narodi so že pokazali pred vsem svetom, da v ničemer ne zaostajajo za svojimi nasprotniki. Tako hočejo biti

sodobni tudi v vprašanju vzgoje, v šolstvu. Zakaj ako bi zanemarili vzgojo dece naših hrabrih junakov, bi ti — ko se povrnejo k svojim ognjiščem — po pravici rekli: »Mi smo prelivali kri za domovino, a vi ste ji izpodkopavali temelj in jo rušili!« In proklinjali bi nas! . . .

Ali pa more priti do tega? — Da vidimo!

Učitelj je šola! Stanje učiteljev v Istri je bilo že pred vojno neugodno. Da je sedaj hujske, o tem ni treba niti govoriti. Dohodki so isti, izdatki pa mnogo večji. Kako se to dovaja v sklad? Svoje potrebe smo jako — jako skrčili, a razliko najdete v »knjigi dolžnikov« pri trgovcih. Vsi tožijo, celo tudi tisti, ki jim vojna donaja, učitelji pa večinoma molče in se nadejajo. . . . Potožujejo se časih drug drugemu. Ko ne morejo dalje, prosijo, klanjajo se občinskim tajnikom, ki često od gori dol gledajo nanje; učitelji klanjajo tilnik pred kmetom, pred vsakomur, ker želodec, mraz in svet ne prizanašajo. Da, tudi na tisto malo, kar jim pripada, morajo čakati celo tu d i p r e k o l e t o d n i — v teh časih! Pa dočakajo le — en del!

Tako vam je, gospoda, z ljudskimi učitelji v Istri! A učitelj je šola!

No, vendar morete mirne duše polagati najboljši nade v to učiteljstvo!

A vi, bratje in tovariši — ne klonite! Bodite vredni tovariši tistega pruskega šolnika, ki mu v prvi vrsti pripisujejo zmago pri Metz in Sedan! Žrtvuje vse, pa tudi sebe, za cesarja in za to drago domovino! . . .

Vojna.

Danes je molčeč. Upognjeno od teže življenja leži truplo tiho in nemo. V večnem počitku se razkrajajo njegovi zemeljski ostanki. Ali če razpadajo njegovi zemeljski ostanki v tiho in nemo razkrojane, govore tem jasneje njegova dela.

Pokojnik je bil soustanovnik črnomeljske Posojilnice in njen revizor. Bil je načelnik ognjegasnemu društvu več let in mu ostane nepozaben. Ustanovil je v narodno probudo Narodno čitalnico in podružnico Družbe sv. Cirila in Metoda. Obema je bil do zadnjega zdihljaja veren član in požrtvovalen propagator.

In dokler bo raz prijazno solčno reber oznanjala lokomotiva svoje prihode in odhode, bo oznanjala tudi obenem, da je bil Šetina najmožnejši in najdelavnejši član in predsednik črnomeljskega odbora za belokranjsko železnico.

Tudi zgodovina za mesto Črnomelj in okolico bo govorila o uspešnem Šetinovem raziskovanju starin in prazgodovinskih rimskih grobišč. Večino odkritih prazgodovinskih in rimskih ostankov iz okolice Črnomlja, ki so shranjeni v deželni muzeji, je podaril pokojnik temu zavodu. Zato ga je imenovalo Muzejsko društvo za

LISTEK.

V spomin nadučitelju Franu Šetini.

Zakon prirode je neizpremenljiv. Zapisan je od božanstva v vesoljstvu in kakršen je bil v pričetku, tak je in tak ostane: »Rojstvu nasleduje smrt.« V tem zakonu je izrečen božanski princip in izrečena njega obsodba — ki je proti njej vsak rekurz zaman.

Kalup bistva razpade, bistvo samo vstaja k prenovljeni moči ter se z večnim poletom približuje k večnemu božanskemu Pravzroku.

Ta prirodni proces se je v štadiju človeka izvršil tudi nad Franom Šetino, nadučiteljem v Črnomlju. Neizprosna smrt je položila svojo oslobodujočo roko na njegovo ramo ter ga pozvala v onstranske cvetoče livade dne 16. februarja letos ravno ob 12. uri.

Pokojnik je bil rojen leta 1853. v Mokronogu kot sin kmetijskih staršev. Ob

VARSTVO MLADINE.

Generalni poveljnik v Monakovem je izdal važne odredbe: Mladini pod 17. letom se ne sme prodajati nobenega tobaka, najmanj pa cigaret. Kajenje mladine po ulici je pod kaznijo prepovedano. Tudi v gostilnico po 9. uri zvečer ne sme mladina pod 17. letom, tudi v spremstvu odrastlih ne. Še manj pa sme mladina pod 17. letom v kinematograf, ako ni izrečno določeno, da je predstava za mladino primerena. Odlok pravi: »Pred blagom mladine se morajo umakniti vsi drugi oziraj.« — Listi pišejo, da bodo teh odredb posebno veselili starši in vzgojevalci. Ta odločni generalni poveljnik pa je šel še dalje. Nastopil je proti umazani literaturi in prav nadrobno naštel, katerih knjig, brošur in slik mladina ne sme videti v izložbah, kaj šele dobiti v roke. Tudi plakate za kinematograf je vzpel pod strogo vojaško oko. Slik plakati ne smejo prinašati, ampak samo tiskani vzpored. Dovoljeni so umetniški plakati.

PREPOVED FOTOGRAFIRANJA IN SLIKANJA NA GORIŠKEM.

C. kr. goriško okrajno glavarstvo opozarja še enkrat z odlokom z dne 20. svečna na strogo prepoved fotografiranja in slikanja kakršnihkoli predmetov in pokrajin v mestu Gorici in goriškem okrajnem glavarstvu. Vsak, kdor bo ravnal proti temu določilu, bo kriv, v kolikor ne pride pred vojaško sodišče, prestopka v smislu ces. naredbe z dne 20. aprila 1854, drž. zak. št. 96, ter bo kaznovan z denarno globo od 2 do 200 K ali pa z zaporom do 14 dni.

KMETIJSKA DELA V LETU 1916.

Kolikor bodo razmere dopuščale, bo vojna uprava dala letos konje na razpolaganje za potrebna kmetijska in gozdarska dela. S konji vred bo dala tudi moštvo, in sicer po enega moža za dva konja in pri 20 do 30 konjih še enega podčastnika. To moštvo bo pri kmetijskih in gozdarskih delih sodelovalo. Prošnje v tej stvari je v krajih, ki so izven armadnega obsega, vložiti potom političnih okrajnih oblastev na pristojno deželno komisijo, ki bo za primerne spoznane prošnje predložila vojaškemu poveljstvu. Konji se bodo dali na uporabo le za toliko časa, kolikor je neizogibno potrebno, kvečjemu za osem mesecev, a vojna oblast ima pravico, da jih odpokliče tudi prej.

NARODNO - POLITIŠKA KONCENTRACIJA NA ČEŠKEM.

Tudi češka realistična stranka je razpustila svojo lastno organizacijo ter se je pridružila enotni napredni narodni stranki, katere provizorični izvršilni odbor že posluje. Čehi pripravljajo sedaj enotno vsenarodno zastopstvo, ki naj posluje kot vrhovni narodni odbor in v katerem naj bodo zastopane vse češke stranke. Češki agrarci so se že izjavili, da se udeležijo te koncentracijske organizacije, pa tudi socialni demokrati so pripravljeni k sodelovanju. V oficialnem glasilu češke socialne de-

mokracije »Pravo Lidu« je izšel članek poslanca dr. Soukupa, ki pravi: »Češka socialna demokracija se zaveda, da je češko delavstvo navezано s tisočeriimi vezmi na usodo naroda in da je njega eksistenca odvisna od narodne bodočnosti. S tem je rečeno, da smo dolžni pri narodnem delu sodelovati in tudi prevzeti soodgovornost. S svojim narodom pojdemo usque ad finem.« — Češka klerikalna stranka se k sodelovanju sicer še ni formalno odločila, pač pa je izvršila po vzoru naprednih strank notranjo konsolidacijo s tem, da je proklamirala združenje dosedaj ločenih krščansko-socialnih in klerikalno-konservativnih organizacij v enotno katoliško stranko. — Znamenita so izvajanja bivšega ministra dr. Fiedlerja v »Narodnih Listih«, in sicer: »Kar se je doseglo doslej v mestnih stremiljih po koncentraciji, se da izraziti v številkah tako-le: Stranke, na katere se je bilo ozirati pri snovanju mestnega bloka in ki predstavljajo po splošnih volitvah leta 1911 skupno 92% politične moči mestnega volilstva, ali 94% po prvih odločilnih volitvah — so se združile na podlagi sklepov svojih izvršilnih odborov k enotnemu, strnjenuemu nastopanju. Izven tega strnjenegega mestnega bloka ostaja ena stranka, ki predstavlja organizatorično 8%, oziroma 6% politične moči meščanstva. Če k tem pristevamo še glasove na deželi, ki so bili oddani za narodno-socialno stranko in katerih se stranka nikakor ne odteka v svoji novi organizaciji, postane moč nove politične formacije še večja preko teh števk. Bolje, nego vse drugo, kažejo te številke, da nova narodna stranka, v katero so stopile mladočeška, staročeška in realistovska stranka in ki se ji je pridružila narodno-socialna stranka k politični vzajemnosti, predstavlja pravo in resnično reprezentacijo meščanstva na Češkem. — Pomen in vpliv kake stranke pa nista odvisna samo od števila volilstva, ampak tudi od tega, kar stranka po kadrih svojih pristašev pomenja za razvoj duševnega in materialnega življenja, torej od udeleževanja stranke na razvoju lokalne in avtonomije interesentov, časopisja, znanstvenega in umetniškega stremjenja, gospodarskih korporacij in podjetij ter podobnih institucij. Kako potenco pomenjajo stranke, ki so se stopile v tej smeri za enotno politiko, o tem se nočem dalje izjavljati. Prepričani smo, da bo po pritisku vseh teh razmer tudi državno-pravna stranka — ki se doslej še ni odločila — prisiljena k vstopu v mestni blok. Posebno, ako se posreči ustvariti ji velikih blokov vzajemnost, izprevidi ta stranka, da ji dosejanje brezobvezna samostojnost izven pristojnega bloka ne bo dajala prilike, da bi se kakorsibodi uveljavljala. Ker vzroki, zaradi katerih se državno-pravna stranka še ni odločila, ne leže v tem, da bi le najmanje dvomila na potrebi nove uravnave razmer med mestnimi strankami v smeri koncentracije, in tudi ne v tem, da bi imela manj smisla za velike narodne interese, marveč tiče vzroki le v formalnih ovirah, moremo skoro z gotovostjo računati na to, da bo mestni blok na Češkem kmalu popolnoma zaokrožen. Z meščansko koncentracijo pa koncentracijska dela ne bodo še dovršena. Po prvotnem načrtu bo preiti potem k drugi glavni etapi! — Tako na Češkem. Mi vprašujemo danes zopet: Kaj pa Slovenci?

PREBIRANJE ČRNOVOJNIŠKEGA LETNIKA 1898.

C. kr. korespondenčni urad javlja: S cesarsko odredbo, oziroma za Tirolsko in Predarlško s cesarskim patentom z dne 1.

maja 1915 razširjene črnovojniške dolžnosti je rojstni letnik 1898 podvržen s 1. januarjem 1916 črnovojniški dolžnosti. Kakor je pozvedel c. kr. korespondenčni urad, se vpokliče vkratkem ta letnik na prebiranje. Prebiranja izvedejo v obeh državah monarhijske v času med 14. aprilom in 3. majnikom. Tistim, ki so rojeni leta 1898, se sme priznati pogodno ugodnost enoletne prezenčne službe, če dokažejo, da se nahajajo v šolskem letu 1915/16 v 5. razredu kake javne ali s pravico javnosti opremljene gimnazije (realne gimnazije), kake take realke ali v I. letniku kakega učnega zavoda, ki mu je podeljena pravica enoletnega prostovoljstva, da smejo med službovanjem z orožjem nositi za enoletne prostovoljce določen trak na rokavu. Za častnike se ne izurijo, marveč če so splošno sposobni, se izšolajo le v 12tedenski skupni izobrazbi za podčastnike. V ostalem so pa te osebe popolnoma enakopravne s črnovojniki, ki imajo pravico do znaka enoletnih prostovoljcev. Prostovoljen vstop v skupno vojsko ali v deželno brambo je dovoljen tem brambnim obvezancem le proti triletni prezenčni in sedemletni rezervni službeni dobi. V tem slučaju ugasne pravica nositi enoletni prostovoljski znak na rokavu. Dalje se dopuste leta 1898, rojeni brambni obvezanci, ki so spoznani pri prebiranju kot tudi sposobni za črnovojniško službo z orožjem, v kolikor obiskujejo v šolskem letu 1915/16 kak letnik in v brambni postavi označenih učnih zavodov kot javni učenci k dopolnilni izkušnji predčasno, ne da bi bil merodajen uspeh študij. Prošnje za dopust k dopolnilni izkušnji se morajo vložiti pri tistem vojaškem poveljstvu, v katerega okrožju prosilec stalno stanuje.

BOLGARSKA CERKVENOPOLITIŠKA STREMLJENJA.

Berlinski »Lokalanzeiger« poroča iz Sofije: Vlada je sobranju predložila zakonski načrt, da naj se velika spominjska cerkev, ki je doslej nosila ime ruskega svetnika Aleksandra Nevskega, odslej imenuje katedrala sv. Cirila in Metoda. Ta dva svetnika častijo pravoslavni in katoličani. Vlada svojo predlogo utemeljuje tako: Ta spominjska cerkev naj bo za večne čase katedrala bolgarske narodne cerkve. Če se sprejme ta zakon, se bo pospešilo gibanje, ki hoče bolgarsko cerkev polagoma osvoboditi od ruskega vzora.

VOJAŠKE POKOJNINE. — VOJAKI-SLEPCI.

Znano je, da so se komisije za superarbitriranje postavile na stališče: Samo tisti dobi pokojnino kot invalid in morebitno državno podporo, ki si je med vojno pridobil one poškodbe ali bolezni, zaradi katerih ni več poraben za vojaško službo; če pa je bil že pri nastopu vojaške službe nekoliko bolan, ne dobi nič. — Vojno ministrstvo je zdaj spoznalo, da je to stališče krivično, in je priznalo, da imajo pravico do pokojnine tisti vojniki, ki so bili že pred vpoklicem bolni, pa so bili vendar spoznani za sposobne za službovanje. — Na notranjem ministrstvu se je vršila seja kuratorija za vojne slepce. Dohodkov je bilo 858.000 K, podpor 143.000. Fond bo imel dovolj sredstev. V notranjem ministrstvu se ustanovi posredovalnica. Misli naj se tudi, ali bi se slepce dalo uporabiti pri kmetijstvu.

NAČRT ZA BODOČNOST.

Ze nekaj časa sem je čitati v raznih listih prav živahne razprave, kako naj se

urede notranje razmere v naši državi. Skoro vsaka nemška frakcija ima svoj poseben načrt. Ene so za ohranitev, oziroma še za razširjenje deželne avtonomije, drugi so ravno tako odločni nasprotniki deželne avtonomije in hočejo razdelitev po narodnih okrožjih; eni hočejo avtonomijo za nemške kronovine, za druge pa jo odklanjajo. Ti hočejo dosledno izvedbo demokratskih načel, drugi zopet hočejo, da naj se nemški manjšini zagotovi v naši državi večina v parlamentu. Tu provincializem tam teritorialna razdelitev, tam narodna ločitev potom narodnih katastrof. V vseh teh razpravah, kar jih je bilo čitati v zadnjih tednih, ne vidimo ne ene nove misli. Vsi ti, sedaj tako pompozno razglašeni načrti so že stari. Ni je morda države, ki bi bila doživela toliko ustavnih eksperimentov, kakor naša, a vedno smo tam, kjer smo bili. Kar sta Eötvös in Bach po svojem zaupniku Dobrjanskem že pred pol stoletjem iztaknili, to se zdaj prinaša kot popolnoma nova misel na politični trg; kar je slovenska politična literatura tekmo pol stoletja neštetočrat premelela, to se nazdaj ponuja v nemških listih in brošurah kot novo razkritje. Sedaj je nemški socialnodemokratski poslanec dr. Renner izdal brošuro o obnovitvi Avstrije. Njegov načrt je, da je državo razdeliti po narodno enotnih okrožjih, oziroma, kjer to ni mogoče, je prebivalstvo razdeliti po nacionalnem katastru. To so misli, ki jih je svoje dni z veliko vnemo propagiral zaslužni slovenski publicist Fran Podgornik in ki so med Slovenci jako popularne ter so se zanje že vse slovenske stranke večkrat izrekle v svojih programatičnih izjavah in v raznih zakonodajnih zastopih. — Oglasil se je tudi znani nemški socialnodemokratski voditelj Austerlitz v »Kampfu«, kjer pojasnjuje, da je predpogoj za vse notranje reforme in vse delo sploh parlament, a ne stari parlament, nego nov parlament, ki bi mogel uspešno delati samo, če bi bil izvoljen na podlagi proporcionalne volilne pravice.

SKRB ZA NARAŠČAJ.

Sedanja vojna je ljudem šele pokazala, kake važnosti je za vsako državo, da ima čim več prebivalstva. Sedaj tudi tožijo, da v naši državi niso posvečali temu vprašanju primerne pazljivosti. — Neki dvorni svetnik je izračunal, da se je v zadnjih 30 letih povprek vsako leto izselilo v inozemstvo 44.000 mož najbolje starosti in da je tudi število porodov znatno nazadovalo. Leta 1913, je bilo rojenih v Avstriji 120.000 otrok manj, kakor leta 1902., a do čim je prišlo pred 20 leti še 40 porodov na tisoč prebivalcev, jih pride sedaj samo še 30, in kaže vse, da se bo to število še zmanjšalo. Omenjeni dvorni svetnik pravi, da je treba temu konec narediti; izseljevanje se mora ustaviti, izselence je iz inozemstva spraviti domov, število porodov pa je treba pomnožiti. Seveda je treba za to ustvariti predpogoje, ustvariti take gospodarske razmere, da ne bodo ljudje prisiljeni hoditi s trebulom za kruhom in da ne bodo smatrali otrok za breme, ki onemogoča staršem pošteno preživljanje.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA »RDEČI KRIŽ« IN DRUGE VOJNOMOŽNE SVRHE.

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem glasom izkaza, priobčenege danes v razpredelku »Iz naše organizacije«, 338 K 86 vin.; tedenski prihranki šolske mladine v Mirni peči na Dolenskem

svojega poverjenika. Bil je tudi neumoren iskalec premoga, in ne brez uspeha.

Gotovo je, da ga bodo pogrešali mestni očetje v občinski hiši kot svojega delavnega in bistroumnega svetovalca, saj je bil ravno on odkrit, neustrašen borilec in izkušen diplomat, ki je bilal krivico in nepristransko zagovarjal pravico v blagor in korist mesta Črnomic. Pozabil pa ni tudi borpnega kmeta — Belokranjca, zato je ustanovil kmetijsko podružnico, ki ji je bil skoro nepretrgoma do svoje smrti njen načelnik. Vzporedno s kmetijsko podružnico je po njegovi iniciativi nastala v Črnomici okrajna drevesnica in državna trtnica.

Za njegove zasluge mu je podelilo Njega Veličanstvo zlati križec za zasluge. Kot vnet patriot je zbral četo prostovoljnih strelcev in jih dal domovini za varstvo. Sam je stopil njim na čelo.

Dragi Šetina! — Ni potrebe, da bi se lesketala marimornata plošča — niti da bi oznanjal hladni spominski kamen o Tvojem požrtvovalnem delu. S svojimi deli si si sam postavil živ spomenik, ki bo pričal še poznim zanamcem o Tvojem zemeljskem bivanju. Tvoj neumorni duh, ki je

težil po širšem krogu, ni ostal delaven le v mestu Črnomici in za Črnomic, ampak je ustvarjal po vsej Beli Krajini in nosil povsod utehe in blaginje. Raz vinske gorice te pozdravljajo jeseni s sladko kapljo težko obložene trte kot spomenik Tvojege požrtvovalnega truda. Ko bo Belokranjec ob slavčevem petju rezal in vezal trto — in ko bo oznanjal škranček, dvigujoč se v nebo, zaželjeno pomlad, se Te bo spominjal Belokranjec — in onih tožnih časov, ko je utihnila belokranjska pesem po solčnih gričih, nasajenih z belimi hramovi; in videl Te bo zopet v duhu kot takrat, ko si tisoče in tisoče trt razdajal spomlad pred domom prosvete in omike, pred monumentalno stavbo ljudske šole v Črnomici. In ko bo žgal solnčni žarek po praznih belokranjskih goličavah, bo počival ded pod košato jablano s svojimi vnuki in jim pravil o črnomiceljskem učitelju, o Tebi, dragi Šetina! Saj si mu Ti zasadil te drevo pred borno, s slamo krito, leseno hišo! Iz rok, ki so sedaj sklenjene k večnemu počitku, je prejel Belokranjec sto in sto dober pot na nauku Krista: »Kar hočeš, da ti bližnji stori, tudi ti bližnjemu stori!« — Sedaj počiva Tvoje truplo v tistem domo-

vanju po dokončanem trudapolnem delovanju. V ta dom ne sega vihar ljudske zlobe, v ta dom nima zavist dostopa, v tem domu nima preganjanje zavetja in ne krivica svojega kotička. — Preselil si se tja, kjer diha večna pomlad; v dalje, kamor ne dospe mrzla burja ljudskega preziranja; tja, kjer vlada enakopravnost božanskega prava, kjer ne buče strasti človeške pohlepčnosti, kjer se ne plazijo tihotapske prevare, kjer se ne reži škodoželjnost, ne skriplje sovraštvo in ne cvilljo sape bogoskrunjskega licemerstva — tja, kjer vlada božanski mir in vsega veseljstva Enakopravnosti!

Pri slovesu, ko Tvoj duh le bdi v neizmernih, nam še ne poznanih, daljnih daljavah, Ti kličemo Tvoji učenci: »Slava Ti!

Ko bil bi vsak kot Ti in mislil in delal kot Ti, bi se uistiniile pesnikove besede: »Za vse je svet dovolj bogat in srečni vsi bi bili, ko kruh delil bi z bratom brat s prav srčnimi čutili!«

Dragi tovariši! Ob Tvojem grobu, kjer bivajo Tvoji zemeljski ostanke, kjer razpada snov, ki je tvorila obliko, se klanjamo Tvoje tovarišice in Tvoji tovariši Tvo-

jemu duhu. Obljubljamo Ti, da ostanemo verni svojemu stanovskemu poklicu ter Ti za trudapolno, več kot 30letno nepretrgano delovanje v zastopstvu okrajnega šolskega sveta izrekamo v priznanje Tvojih zaslug svojo zahvalo!

Pred tihim domovanjem miru in blaženstva, ko čuva zemlja, kar je njenega, Ti pošilja Tvoja, v žalost zagrjnena, tja preko groba Te ljubeča družina zadnje pozdrave.

K slovesu: Minil je dan grenkobepolnega trpljenja, končan je sen viharnege življenja. — Zavitata Ti zora je miru in sprave čez tihe dalje, daljnih dalj planjave. Ko v temnem domu smrti nepodkupljiva vlada in snov pojava Tvojega v njem razpada, Tvoj duh bdi tam v daljnih dalj planjavah, v božanstva polnih in neznanih nam daljavah. Tja, v dalje te, tja v rojstvo novega pojava ti na razstanku kličemo: »Na snidenje! Šetina, Tebi slava!

Franjo Lovšin.